

AFŞİN ASHAB-I KEHF

Ahmet EYİCİL*

ÖZET

Kahraman Maraş ilinin Afşin ilçesinde Ashab-ı Khef mağarası bulunmaktadır. Mağaranın önüne miladi 377'de Kral Teodus tarafından bir İsa Kilisesi yaptırılmıştır. O devirde Afşin, Romalıların önemli bir vilayeti olan Kapadokya'nın sınırları içinde bulunmaktaydı. Müslümanlar burayı fethedince Ashab-ı Khef mağarasının yanına mescit inşa etmişler, Selçuklular döneminde külliye yaptırmışlar, bu eserlerin yaşaması için gelirler vakfedilmiştir. Dulkadirli döneminde burası imar edilerek ilave vakıflar yapılmıştır. Arşiv belgelerinde vakfedilen arazi, köy, mezra, yaylak ve cemaat isimleri belirtilmiştir.

Afşin'e çok yakın ve sarp bir vadide bulunan mağara, insanın yaşamasına uygun bir durumdadır. İçinde içilen suyun bulunduğu mağaranın yönü kuzey batıya bakmaktadır. Khef Suresi'nde belirtildiği gibi güneş sabah ve akşam mağaraya teğet geçerek değmektedir.

Bugün Afşin'de Ashab-ı Khef olayı, nesilden nesile anlatılarak canlı bir şekilde muhafaza edilmektedir. Şehirde yaşayan insanlar arasında Ashab-ı Khef'in simleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Halk Ashab-ı Khef gençlerinin anısını yaşatmak için bunların isimlerini çocuklarına koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kahraman Maraş, Afşin, Ashab-ı Khef, Khef Suresi, Selçuklu, Dulkadirli,

ABSTRACT

Ashab-ı Khef cave is in Afşin, Kahramanmaraş. Before the cave, Emperor Teodosius constructed a church of Jesus in 377. At that time Afşin was with in the Roman province of Capadocia. When the Muslims conquered this places they constructed a mosque. During the Seljuki period, they constructed new religious establishes which were supported by Vaqfs. During the Dulkadirli period they added new buildings and vakfs. Archival documents contain names of land, villages and other things that were made by vaqfs.

The cave was near Afşin and was suitable for human life, containing drinking water, the cave looks northwest. As the Khef versus in Quran mentions, the sun shines on the cave in the morning and evening.

Today Ashab-ı Khef event is still known by the people in Afşin. To vivid their memoir People in Afşin, put the names of Ashab-ı Khef to their children.

Keywords : Kahraman Maraş, Afşin, Ashab-ı Khef, Khef Suresi, Selçuklu, Dulkadirli.

1.Giriş

Hız. İsa'nın havarilerinden Yuhanna miladi 65 yılında Efsus'a (Afşin) geldi. Şehre girmek isteyince giriş kapısında bulunan güvenlik görevlileri kralın putuna secde etmeden Efsus'a girmenin mümkün olmadığını söyledi.¹ Bunun üzerine Yuhanna, şehrin kuzey batısında bulunan su kaynağı yanında inşa edilmiş bulunan hamama gitti. Hamam sahibinin izniyle burada ücret karşılığı çalışmaya başlamıştır. Yuhanna, hamamda çalışırken buraya gelen gençlere İncil'i anlatarak

* Doç. Dr., Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi

¹ Faruk Sümer, **Eshabü'l-Khef (Yedi Uyurlar)**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınlar, İstanbul 1989, s.75.

bunları Hıristiyanlığa davet etti.² Davet ettiği sırada yaptığı konuşmasında, Afşin kralı Dakyanus'un tanrı olmadığını, kral ve putlar adına kurban kesmenin yanlış olduğunu, kralın halka zulmettiğini gençlere anlattı. Yuhanna'nın bu davet üzerine gençlerin bir kısmı şehir dışındaki hamama giderek havarinin etkisiyle Hıristiyanlığı kabul ettiler.³

Dakyanus'un sağ ve sol tarafında oturan vezirlerin çocukları olan gençler, putperestliğe ve Kral'ın yaptıklarına karşı çıktılar.⁴ Bundan haber alan Kral, gençleri huzuruna getirerek kendisine ve putlara secde etmelerini istedi ve bunu kabul etmeyince onlara, kendisinin Ninova'dan (Musul) dönünceye kadar bir süre verdi. Şayet seferden döndükten sonra gençler, putlara secde etmezlerse onları katlettireceğini söyledi. Halka yaptığı zulümle meşhur olan Dakyanus, kendisine ve putlarına karşı gelenleri aslanlarına ve vahşi hayvanlara parçalattırır, cesetlerini de ibreti alem için şehrin meydanına astırırdı.⁵

Kral'ın zulmünden kaçan altı genç miladi 68 yıllarında Efsus'tan ayrıldılar. Yolda bunlara bir çoban ve bir de köpek katıldı. Sayıları yediyi bulan bu gençler mağaraya sığındılar, burada Dakyanus'un zulmünden kurtarmak için Allah'a dua ettiler. Bu dua üzerine Allah onları uykuya yatırdı.⁶

Dakyanus, Ninova'dan dönünce bu gençleri arattı. Sonra mağarada uyuduklarını öğrenince oraya geldi, fakat içeri giremedi.⁷

Ashab-ı Kehf 309 yıl uyuduktan sonra 375 yılında Kral Teodus zamanında uyandı. Yemliha arkadaşlarına yiyecek almak için Afşin'e gittiğinde parayı harcarken yakalandı. Hıristiyanlığı kabul etmiş olan Kral Teodus, Yemliha'yı dinledi ve bu olayın öldükten sonra dirilmeye örnek bir mucize olduğunu anladı. Bunun üzerine Teodus, maiyetinde bulunanlarla birlikte mağaraya gitti. Ashab-ı Kehf gençleri Dakyanus'un kendilerine ve halka yaptığı zulmü anlattılar ve onlarda gözyaşı içinde dinlediler. Teodus, gençleri sarayına davet etti fakat onlar bu daveti kabul etmedi. Gençler, Teodus'u Allah'a emanet ederek tekrar uyudu. Bu gelişmeler karşısında aciz kalan Teodus, Ashab-ı Kehf gençleri uyanıp tekrar kaybolduktan sonra ibadet etmeleri için mağaranın önüne miladi 377 yılında İsa Kilisesi'ni yaptırdı.⁸ Bu kilise Müslümanlar arasında İsa Mescidi olarak bilinmektedir. Mescidin mihrabı kayaya oyularak yapılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca mescidin kıblesi Kudüs'e dönüktür.⁹

2.Ashab-ı Kehf Mağarasının Yeri

Afşin, Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinin 25 km. kuzeybatısında ve Atlas yazısının batı tarafının sonunda bulunan ilçedir. Afşin'in adı Arabasus'tan

² Ali Afşaroğlu, **Ashab-ı Kehf ve Rakim (Mağara Arkadaşları)**, İstanbul 2000, s.76

³ A.J.Wensinck, "Eshabülkehf Maddesi", İslam Ansiklopedisi.

⁴ **Tıbyan Tefsiri**, İstanbul 1321, c.3, s.43.

⁵ Tahsin Emiroğlu, **Esbab-ı Nüzül**, Konya 1874, s.272.

⁶ Mehmet Vehbi, **Hülasat'ül Beyan Fi Tefsir'il Kuran**, İstanbul 1968, c.8, s.3101.

⁷ A.J.Wensinck, a.g.m; Sümer, a.g.e., s.63;

⁸ Mehmet bin Ahmet Nişancızade, **Mirat-ı Kâinat Siyer-i Nebevi**, (Baskı yeri ve tarihi belirtilmemiştir), s.318.

⁹ Ali Afşaroğlu, **Ashab-ı Kehf ve Rakim (Mağara Arkadaşları)**, İstanbul 2000, s. 269

Afşin Ashab-ı Kehf

gelmektedir ve buraya Yarpuz da denilmektedir. Bugün burada oturanların tamamı Türk ve Müslüman olup halk tarımıyla uğraşmaktadır.

Afşin ilçesinde bir çok tarihi eser bulunmaktadır. Bu eserlerden en önemli olanı Ashab-ı Kehf'tir. Halk arasında, Dakyanus ve Ashab-ı Kehf hakkında pek çok konular bilinmekte ve bunlar ağızdan ağıza nakledilmektedir.¹⁰ Bugün Afşin'de gencinden yaşlısına varıncaya kadar halk tarafından aktarılan bilgilerle olaylar canlılığını korumaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan hatıralara ve bilgilere göre Ashab-ı Kehf mağarasının bulunduğu şehrin Afşin olduğu kuvvetle muhtemeldir.¹¹ Kehf Suresi'nde verilen bilgiler ve İslam müelliflerinin eserlerinde belirtilen yorumlar Ashab-ı Kehf'in Afşin'de olduğunu desteklemektedir.

Ashab-ı Kehf mağarası,¹² Afşin kazasının kuzey batısında 6 km uzaklıkta Bencilüs dağının güney doğusunda, Binboğa dağının eteklerinde, Toroslara bağlı tepenin ilçeye bakan tarafında, vadiden bir hayli yüksekte sarp bir yamaçta bulunmaktadır.¹³ Biruni, Salebi ve Makrizi gibi bilim adamları Ashab-ı Kehf'in Afşin'de¹⁴ olduğunu belirtmektedir.¹⁵

Müslümanlar burayı aldıkları zaman Ashab-ı Kehf'in önünde İsa Kilisesi harabesi vardı. Kilise harabesi üzerine Nusreddin Hasan Bey tarafından 1215-1233 tarihleri arasında mescit inşa ettirildi. Bugün orada bu mescit bulunmaktadır.¹⁶ Selçuklular devrinde burası büyük bir külliye ile donatılmıştır. Külliye de cami, ribat ve han bulunmaktadır. Külliyenin yaşaması için Selçuklular tarafından buraya vakıflar yapılmıştır. Daha sonra Dulkadiroğulları döneminde de burası imar edilmiş ve ilave vakıflar yapılmıştır.

Mağara kısmı, kutsal mağara ve onun önündeki ibadet yeri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mağaranın tavanı düz ve yere batmış gibi olduğundan engindir. Mağaranın batı yönünde şekilsiz uç tarafında bir pınar vardır. Halk arasında bu pınara zezem suyu da denilmektedir. Pınar, tavandan damlayan suların zeminde bulunan çukurda birikmesi sonucu oluşmaktadır. Su soğuk, temiz ve güzel bir içme suyudur. Mağaranın dikdörtgen şeklinde olan kısmı ön tarafta bulunmaktadır¹⁷ ve içi geniş, insanın yaşamasına elverişlidir. İçerde küf ve nem kokusu yoktur, kuru ve ferah bir hava vardır. Mağaranın önünde bulunan dikdörtgen şeklindeki kısımdan ibadet yerine girilmektedir. İbadet yeri olan kilise Bizans devrinde yapılmıştır. Kilisenin kemer ve tonozları tuğla ile,

¹⁰ Mükrimin Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **Türk Tarih Encümeni Mecmuası**, 15. Sene, numara 85, sayı 8, 1 Mart 1341, s.91.

¹¹ İbn-i Esir, **El-Kâmil**, (yer ve tarih belirtilmemiştir), c.1,s..355., Muhammed bin İbrahim Es' Sa'lebi, **Kasasül'Enbiya**, Mısır, (Tarihsiz), s.235.

¹² Mevla Ali Muhammed el Becavi- Esseyid Şahata, **Kasasul Kuran**, Mısır 1969, s.272.

¹³ Arifi Paşa, "Elbistan ve Maraş'ta Zülkadir (Dulkadir) Oğulları Hükümeti", **TOEM**, 7. Sene, no 38, 1 Haziran 1332, s. 96.

¹⁴ **324 (1906 Tarihli Halep Vilayeti Salnamesi)**, s.393; Mükrimin Halil Yinanç, **a.g.m.**

¹⁵ Faruk Sümer, **Eshabü'l-Kehf (Yedi Uyurlar)**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınlar, İstanbul 1989, s.68

¹⁶ Eş-şeyh Muhammed Bin Ahmet İbni İyas (Son Memlk Tarihçisi), **Bedai'iz-Zuhur Fi Vakai'id- Duhur**, Tarihsiz, Mısır-Kahire s.212.

¹⁷ Ahmet Fırıkcı, **Afşin'in Kuruluşu ve Gelişmesi**, Ankara 1994, s.29.

duvarları ise moloz taş ile inşa edilmiştir. Burada sadece kuzeye açılan bir pencere vardır. Mağaraya doğru yapılmış olan duvarın üzerinde mermer bir mihrap bulunmaktadır ve halk bu mihraba vaftiz taşı demektedir. Hıristiyanlar çocuklarını bu taş üzerinde vaftiz ettirirlerdi.¹⁸

Mağara önünden aşağı doğru bakıldığında Afşin şehri kolay bir şekilde görünmektedir. Mağaranın yeri vadinin sırtında sarp bir yerde bulunduğundan gizlenmesi kolay, fakat saklananın bulunması bakımından zordur.¹⁹

Ashab-ı Kehf mağarası olarak gösterilen diğer mağaraların içinde veya yakın çevresinde su bulunmamaktadır. İnsanların yaşamasında temel ihtiyaç sudur. Mağaraya saklanan yedi gence ve bir de köpeğe günde belli miktar su gerekmektedir. Bu suyu uzaktan taşımak çok zordur. Afşin'deki mağaranın içinde ise, içimi hafif, temiz ve soğuk su bulunmaktadır. Gençlerin ve köpeğin içme suyu, ayrıca abdest alma ve temizlenme gibi ihtiyaçlar bu su ile karşılanmıştır. Mağaranın üstünde yemiş ağaçlarının kökleri ve bu köklerden çıkan fidanlar hala durmaktadır. Gençler bu ağaçların meyvesinden yemişlerdir. Afşin'in kadınları ve kızları eski bir geleneğe bağlı olarak niyet tutup bu ağaçlara iplik ve bez parçaları bağlamaktadırlar.

Afşin'deki Ashab-ı Kehf mağarası güneşin teorisine (güneşin sağ taraftan doğup sol taraftan batması) ve Kehf Suresi'nin 17. ve 18. ayetlerinde bahsedilen şekle uymaktadır. Güneş ışınlarının sabah ve akşam üstü düşmesi, sağına ve soluna meyletmesi için mağaranın yönünün kuzey batıya olması gerekir. Bu mağaradan başka dünyanın hiçbir yerindeki mağaralar, yön olarak kuzey batıya bakmamaktadır.²⁰

Batı kaynaklarına göre adı Arabıssus (Efsus) olarak geçen Ashab-ı Kehf'in (Yedi Uyurlar) bulunduğu Afşin şehri, Kapadokya vilayetinin sınırları içinde bulunmaktadır. Roma döneminde Kapadokya önemli bir il idi. O devirde ticari ve askeri bakımdan çok önemli olan Kral Yolu, Efes'ten başlar, Ankara, Efsus,²¹ Musul (Ninova)'dan geçer, İran'ın Basra Körfezi yakınlarındaki Persapolis şehrine kadar uzanırdı. Nitekim Dakyanus, Ashab-ı Kehf gençlerine düşünceleri ve söylediklerine uymaları için kısa bir süre mühlet vererek Ninova şehrine birkaç gün içinde gidip geldi. Efsus şehri Ankara veya Mersin civarında olsaydı Dakyanus'un birkaç günde Ninova'ya gidip gelmesi mümkün değildi.²²

Dakyanus'un oğlu ile sevgilisi, Havari Yuhanna'nın çalıştığı²³ ve Afşin'in kuzey batısında bulunan Gözpınarı'nda yapılmış olan hamama eğlenmek için gelmiş ve bilinmeyen bir sebeple hamam çökmüştü. Bu esnada içerde bulunan Dakyanus'un oğlu ile sevgilisi ölmüştü.²⁴ Bu olaydan sonra Dakyanus, oğlu ile ölen sevgilisi anısına birer heykel yaptırarak hamamın bulunduğu yere diktirmişti. İşte biri kadın diğeri erkek heykeli olan bu çok kıymetli tarihi eserler

¹⁸ Sümer, a.g.e., s.46.

¹⁹ Ali Afşaroğlu, **Ashab-ı Kehf ve Rakim (Mağara Arkadaşları)**, İstanbul 2000, s.264.

²⁰ Afşaroğlu, a.g.e., s. 265-266

²¹ Ömer Nasuhi Bilmen, **Kur'an'ın Türkçe Meali ve Tefsiri**, İstanbul, c. 4, s.1949.

²² Afşaroğlu, a.g.e., s. 268

²³ Sümer, a.g.e., s15.

²⁴ Afşaroğlu, a.g.e., s.107; Sümer, a.g.e., s.76.

Afşin Ashab-ı Kehf

Türkiye Elektrik Kurumu'nun Afşin'deki siteleri için su santrallerinin yapıldığı sırada Gözpınarı'ndan çıkarıldı.²⁵ Şu anda sözkonusu heykeller Kahraman Maraş Müzesi salonunda bulunmaktadır. Roma dönemi miladi ikinci yüzyıla ait olduğu belirtilen bu heykellerin Afşin Gözpınarı'ndan çıkarılması, Ashab-ı Kehf'in burada bulunduğunu ispat etmektedir.²⁶

3. Ashab-ı Kehf'in İsimleri

Ashab-ı Kehf'in isimlerinin tespiti ile ilgili muhtelif görüşler ileri sürülmüştür. Bunlara göre; sayıları üçtür, dördüncüsü köpeklerdir diyenler Necran Hıristiyanları ve Hz. İsa'nın uluhiyetine inanan Yakubiye Mezhebi'nden Seyyit adında biri ve ona tabi olanlardır. Onların sayıları beştir, altıncısı köpekleri diyenler Hıristiyanlardan Allah'ın için üçüncüsü olduğuna inanan Nasturiye Mezhebinden Akip isminde bir Hıristiyan ve onun arkadaşlarıdır. Müslümanlar da Ashab-ı Kehf gençlerinin sayısı yedidir sekizincisi onun köpekleridir dediler. Bu tartışma Hz Muhammed (as)'in huzurunda meydana geldi. Sayıları yedi diyenlerin doğru olduğuna da "Onların sayısını az kimse bilir" ifadesiyle işaret edilmiştir. Çünkü Müslümanlar, Hz. Muhammed (as)'den duyduklarını söylediklerinden dolayı onların haberi doğrudur.²⁷

Afşin halkı arasında söylenen ve Ashab-ı yemin olan (Dakyanus'un sağ tarafında oturan üç vezirin çocukları) Ashab-ı Kehf'in isimleri Yemliha, Mekselina, Mislina dır. Ashab-ı yesarın (Dakyanus'un sol tarafında oturan üç vezirin çocukları) isimleri Mernuş, Tebernuş, Şazenuş tur. Çobanın adı Kefeştatayyuş ve köpeklerinin ismi Kıtımir'dir.²⁸

Fahrettin Razi, Hz. Ali den rivayet edilen habere dayanarak Ashab-ı Kehf'in isimlerini bildirmiştir. Buna göre Ashab-ı Kehf'in isimleri Yemliha, Mekselina, Mislina, Mertones, Debernoş ve Şazenuş'tur. Bunların ilk üçü Dakyanus'un sağ tarafından bulunan vezirlerin, diğer üçü ise sol tarafında bulunan vezirlerin oğullarının adıdır.²⁹ Dakyanus, yapacağı işler konusunda bu gençlerin babalarıyla iştirâ ederdi. Yani bunların babaları Kral'ın çok yakın danışmanlarıydı. Yedincisi onlara yolda katılan çoban Kefeştatayyuş, sekizinci ise çobanın köpeği Kıtımir'dir. Hz. Ali, bunların bulunduğu yerin Rum diyarında bulunan Efsus (Afşin) şehri olduğunu bildirmiştir.³⁰

Hız. Muhammed (as) Ashab-ı Kehf isimlerinin çocuklara öğretilmesini tavsiye etmiştir. İbni Abbas'a göre Ashab-ı Kehf gençlerinin uyuduğu mağara Efsus'tadır.³¹ Yine İbni Abbas'tan nakledilen bir rivayete göre; Ashab-ı Kehf'in

²⁵ Afşaroğlu, a.g.e., s.112.

²⁶ 17.03. 2005 tarihinde Karaman Maraş Müzesi salonunu ziyaret ettiğim sırada, bir genç kadın diğeri genç erkek heykeli olan, beyaz mermerden yapılmış ve Afşin'den getirilmiş bulunan bu tarihi eserleri yerinde gördüm. İyi korunamamış olan heykellerin baş ve kol kısımları koparılmış ve bazı yerleri de tahrip edilmişti.

²⁷ Mehmet Vehbi, **Hülasat'ül Beyan Fi Tefsir'il Kuran**, İstanbul 1968, C. 8, s.3107.

²⁸ Mehmet Vehbi, a.g.e., s.3107; Aşık, a.g.e., s.224

²⁹ Sümer, a.g.e., s.22.

³⁰ Afşaroğlu, a.g.e., s. 132; Mehmet Vehbi, a.g.e., s.3107.

³¹ İbrahim Hakkı Konyalı, "Eshab-ı Kehf'in Mumyaları Bulundu", **Tarih Hazinesi**, Aralık 1950, Sayı 3, s.139.

isimlerini öğrenmek ve yazmakla insanın musibetten kurtulacağı, bunların isimlerinin yazılı olduğu kağıdı yanan bir ateşin üzerine konya ateşin sönebileceği bildirilmiştir. Ayrıca Ashab-ı Kehf'in isimlerinin yazılı olduğu kağıd ağlayan çocukların yanına konya ağlamayacağı ve hasta ise şifa bulacağı bildirilmiştir.³²

Ashab-ı Kehf'in isimlerinin yazılı olduğu kağıdı üzerinde taşıyan kimsenin kaza ve belalardan korunacağına ve tüm korkulardan emin olacağına inanılmaktadır. Bu inanca göre:

1. Ashab-ı Kehf'in isimleri yazılı kağıt, doğum yapan kadının üzerine takılsa doğum sancısı çekmeyecek, kolay doğum yapacak ve çocukları sıhhatli olacak.
2. Yine bu kağıt uyuyamayan birinin yanına konya uyuyacak.
3. Kağıt suda eritilerek hastalara suyu içirilse derdinden şifa bulacak. Eve konya evde yangın ve hırsızlık olmayacak. Aile fertleri evde huzur ve sıhhat bulacak.³³
4. Kağıt, karada, denizde ve havada giden vasıtaların üzerinde bulundurulsa bu vasıtalar emniyette olacak.
5. Ağlayan çocuğun yastığının altına konulsa ağlaması kesilecek.³⁴
6. Bir kimse Ashab-ı Kehf'in isimleri yazılı kağıdı üzerinde taşırsa o şahıs korkudan emin olacak ve isteğini elde edecek.³⁵

Ashab-ı Kehf'in adı karınca duası içinde zikredilmektedir. Karınca duası çok müşterini gelmesi için dükkanlara ve iş yerlerine asılmaktadır. Nitekim Kayseri Bedesteni'nin güney yan bölümünde açılan kapının üzerinde Ashab-ı Kehf'in isimleri yazılıdır.³⁶ Ashab-ı Kehf'in uyudukları mağara halk tarafından evlenme, çocuk sahibi olma, bir hastalıktan kurtulma ve bazı dileklerin gerçekleşmesi veya sadece sevap kazanmak amacıyla Ramazan ayında çok ziyaret edilmektedir.³⁷ Diğer zamanlarda da halk burayı sık sık ziyaret ederek Ashab-ı Kehf'e olan saygısını ve sevgisini göstermektedir.

Ashab-ı Kehf'in Türk denizciliğinin manevi koruyucusu olduğuna inanılmaktadır. Bu gençlerin isimlerinin gemi şeklinde yazılması bu inançtan ileri gelmektedir. Gerçekten onların isimlerini içine alarak gemi şeklinde yazılan yazılarda, geminin kenarları, yelkenleri ve kürekleri oluşturulmuştur. Gemi şekilde yazılan Ashab-ı Kehf'in isimleri gemilere asılır ve bu isimlerin gemileri denize batmaktan kurtaracağına inanılmaktadır.³⁸

³² Mehmet Vehbi, a.g.e., s.3107.

³³ Afşaroğlu, a.g.e., s. 124; Mehmet Vehbi, a.g.e., s.3107.

³⁴ Aşık, **Ashab-ı Kehf Mağara Arkadaşları**, İstanbul 1981, s. 1225.

³⁵ Numune-i Kudret-i İlahiye Fi-Beyan-ı Kıssa-i Mükemmele-i Ashab-ı Kehf, İstanbul, 1291, s. 27.

³⁶ M. Çayırdag, "Kayseri Kitabelerinden XV. Ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan Osmanlı Yapıları", **Vakıflar Dergisi**, 1981, XIII, s 574; Sümer, a.g.e., s.66.

³⁷ Faruk Sümer, **Eshabü'l-Kehf (Yedi Uyurlar)**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınlar, İstanbul 1989, a.g.e., s.21.

³⁸ Sümer, a.g.e., s.66,55.

4. Afşin Ashab-ı Kehf Vakıfları

Bizans, Selçuklular ve Dulkadir Beyliği devrinde Ashab-ı Kehf çevresinde dini, sosyal ve eğitime yönelik vakıf eserler yapılmış ve bunların yaşaması için vakıf gelirleri tahsis edilmiştir. Yedi Uyurlar olarak da ifade edilen Ashab-ı Kehf'e XIII. yüzyılda mescit, tekke ve misafirhane yapılmıştır. Bu eserler tarihi değerlerinden başka sanat değeri olan abidelerdir.³⁹

Bu eserlerin en önemlisi Selçuklu Devleti'nin Maraş Valisi (Emiri) Nusreddin Hasan Bey (1203-1233) tarafından XII. Yüzyıl başlarında bir ribat ve bir cami yapılmıştır.⁴⁰ Emir Nusreddin Hasan Bey'in babası İbrahim Bey ile dedesi Hüsamettin Hasan Beyler de Maraş emirliği görevinde bulunmuştu. Bu bölge II. Kılıç Aslan tarafından onlara yurtluk-ocaklık olarak verilmişti. Nusreddin Hasan Bey, I. Sultan Keyhüsrev devrinden itibaren Maraş Emiri olarak hizmet etmiştir.⁴¹ Gıyaseddin Keyhüsrev 1211 yılında ölünce yerine Hasan Bey'in önerisi üzerine büyük oğlu İzzeddin Keykavus geçirilmiştir. Bu husus onun ne kadar itibarlı olduğunu göstermektedir.⁴² Nusreddin Hasan Bey 1203'ten 1233 tarihine kadar,⁴³ yani 30 sene Maraş Emiri görevinde kaldı.⁴⁴ Ancak 1234'te Sultan Alaaddin Keykubad tarafından öldürüldü.⁴⁵

Nusreddin Hasan Bey 1215-1233 tarihleri arasında⁴⁶ Ashab-ı Kehf önünde bulunan kilise harabesi üzerine cami, kervansaray ve ribattan oluşan büyük bir külliye yaptırdı.⁴⁷ Bu tesisin korunması, burada hizmet edenlerin geçimlerini ve ziyaretçilerin gerekli masraflarını karşılamak için Atlas Yazısı adıyla bilinen Afşin arazisindeki köylerin çoğunu vakfetti.⁴⁸ Ayrıca Selçuklu Sultanı I. Alaaddin

³⁹ Faruk Sümer, "Ceridler", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Aralık 1988, sayı 24, s.1.

⁴⁰ Refet Yinanç, "Eshab-ı Kehf Vakıfları", **Vakıflar Dergisi** sayı 20, 1988, s.312.; Mükremim Halil Yinanç, Elbistan, İslam ansiklopedisi, C.IV; Ahmet Firikçi, **Afşin'in Kuruluşu ve Gelişmesi**, Ankara 1994, s.28.

⁴¹ Nusreddin Hasan Bey Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev yanında mevki ve itibar kazandı. Sultan Keyhüsrev'in 605 (1209) senesinde Kilikya Ermeni Kralı Lifon'a karşı olan seferinde maiyetinde bulundu. Sultan Gıyaseddin bu sene içinde Maraş'a geldi. Halep hükümdarı Melik zahir Gazi Bin Selahattin Yusuf'a haber göndererek Ermeni Kralı'nın üzerine yürümek niyetinde olduğunu bildirerek kendisinin de bu sefere katılmasını teklif etti. Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **Türk Tarih Encümeni Mecmuası**, 14. Sene, numara 83, sayı 6, 1 Teşrin-i sani 1340, s. 347.

⁴² Sümer, **a.g.e.**, s.141. Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **Türk Tarih Encümeni Mecmuası**, 14. Sene, numara 83, sayı 6, 1 Teşrin-i sani 1340, s. 348.

⁴³ M.Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **Türk Tarih Encümeni Mecmuası**, 15. Sene, numara 85, sayı 8, 1 Mart 1341, s. 90.

⁴⁴Nusreddin Hasan Bey 630 (1232) senesine kadar Maraş Emirliğinde kaldı. Sultan Keykubad 631 (1234) senesinde, Mısır Sultanı Melik Kamil'in Anadolu'ya tecavüzü üzerine bütün ordusuyla karşılamaya gitti ve Akça Derbent'te bütün Mısırlıları geri çekilmeye mecbur etti. Maraş valisi Nusreddin Hasan Bey bilinmeyen bir sebepten dolayı bu sırada öldürüldü. Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **Türk Tarih Encümeni Mecmuası**, 15. Sene, numara 85, sayı 8, 1 Mart 1341, s. 91.

⁴⁵ Mükrimin Halil Yinanç, **a.g.m.**

⁴⁶ Akgündüz, **Arşiv Belgeleri Işığında Tarsus Tarihi ve Eshab-ı Kehf**, İstanbul 1993, s.419.

⁴⁷ Sümer, **a.g.e.**, s.39.

⁴⁸ Ashab-ı Kehf de bulunan kitabelerden yalnız ikisi Nusreddin Hasan adıdır. Birincisi: Ashab-ı Kehf'in güney tarafındaki çile hane kapısındaki mahkûk kitabedir. Bu kitabe şöyledir. Bismillahirrahmânirrahîm. İnnema ya'muru mesacidallahi men amene billahi vel-yevmil-ahiri ve ekamessalate. Emera bi- iamareti hazihirribatil-mübareki fi eyyamis-sultanil-gâlib şehinşahil-izami

Keykubad tarafından vakıf gelirleri tahsis edildi. Kitabelerindeki kayda göre ribat, İzzeddin Keykavus devrinde 612 (1215) yılında ⁴⁹ cami Alaaddin Keykubad zamanında 630 (1233) tarihinde inşa edilmiştir.⁵⁰

Selçuklulardan sonra bölgede kurulan Dulkadiroğulları, Ashab-ı Kehf vakıflarını yenileyerek tamir ettirdikleri gibi eski tesislere yenilerini ilave ettirdiler. Dulkadir beylerinden Süleyman Bey, Ashab-ı Kehf'te bir buka (zaviye orta dereceli okul) yaptırdı. Süleyman Bey'in oğlu Alaüddeve Bey (1480-1515), babasının yıkılmış olan bukası ile birlikte ilave ve değişikliklerle misafirhane olarak kullanılan kervansarayı tamir ettirdi ve Mart 1500'de bir medrese yaptırdı.⁵¹ Rüstem Bey'in kızı Şems Hatun da 1501'de bir mescit yaptırdı. Şehsuvar Ali Bey'in veziri Minnet Çelebi Mescit'i Dulkadir Beyliği'nin eseridir ki Kaba Nayıp Mesciti ⁵²adıyla tanınan bu mescit Kanuni Süleyman devrinde (1531'de) inşa edildi.

Nasırüddin oğlu Süleyman Bey, Ashab-ı Kehf'teki kümbet, mescit ve medreseyi tamir ettirdi. Pınarbaşı köyünü, Neşait, Resülhacılı, Küçük Subi, Büyük Subi, Çanakçı Avşar mezralarını, Ceritli, Boyunuyoğunlu ve Ebu Leyla Cemati'nı, Efsus Köyü'nün yarısını, bunların bütün şeri (yasal) haklarını, örfi vergilerini ve Ashab-ı Kehf'in Pazar vergisini serbest bir şekilde vakıf etti.⁵³

Dulkadir Beyliği devrinde cami, mescit, medrese, ribat ve zaviyelerle külliye haline gelen Ashab-ı Kehf tesislerine eskilerine ilave olarak yeni vakıf gelirleri

maliki rikabil-ümemi seyyid-i-sselâtinil-Arabi vel-Acemi İzzüdünya ved-din ebül-feth Keykavus bin Keyhüsrev bürhane emirül müminine el emir-i sipehsalar el-acilül- kebir el-alimül-adil nassarahullahul-muhtace ila rahmetillahi Ebu Ali El-Hasan Bin İbrahim Es-Sultani. Fit-tarih-i şehri Ramazan senete isna aşere ve sitte miete. "Türkçesi: Başışlayan ve yarlıgayan Allah'ın Adıyla. Allah (c.c.)'ın mescitlerini sadece Allah(c.c)'a, ahiret gününe ve namaza inananlar yaparlar. Bu tekkenin (ribat) yapılmasını, Galip Sultan Ulu Şehinşah milletlerin sahibi Arap ve Acem sultanlarının efendisi ve dinin kudreti, Fatihler fatihi emirü'l-mü'minin burhani, Keyhüsrev oğlu Keykavus zamanında ulu, yüce, bilgili, adil emir ve kumandan – Tanrı'nın yardımına ve rahmetine muhtaç- Sultana mensub İbrahim oğlu Ebu Ali Hasan Emretti. Bu altı yüz on iki yılının Ramazan ayında (1215 Ocak ayı veya 1216 Şubatı) tamamladı.

İkincisi: Ashab_ı Kehf'in tekkesi kapısındaki kitabedir. Bu kitabe 1320 tarihinde tamirat esnasında duvar içinde bulunarak yeniden inşa olunan kapının üzerine konulmuştur. Bu kitabe de şöyledir. Emera bi-imaretir-ribatı fi- eyyamis-sultanil-muazzam alaüddünya ved-din Ebül-feth Keykubad bin Keyhüsrev nasırü emirülmüminin ala emri melikil-ümera Nusreddin Hasan bin İbrahim ezallahü ensarehu fi-senete selasin ve sitte miete. "Türkçesi: Bu ribatın inşasını dünya ve dinin yücesi Ulu Sultan Fatihler fatihi ve Emirü'l-mü'minin'in yardımcısı Keyhüsrev oğlu Keykubad devrinde beylerbeyi İbrahim oğlu Nusreddin Hasan'ın emri üzerine – Tanrı ona yardımını güçlendirsin- altı yüz otuz üç yılında yapıldı. Halil Yinanç, Maraş Emirleri, Türk Tarih Encümeni Mecmuası, 15. Sene, numara 85, sayı 8, 1 Mart 1341, s. 92-93. Sümer, **a.g.e.**, s.43-44.

⁴⁹ 1324 (1906) Tarihli Halep Vilayet Salnamesi, s. 493.

⁵⁰ Refet Yinanç, "Eshab-ı Kehf Vakıfları", **Vakıflar Dergisi** sayı 20, 1988, s,312., Yaşar Baş, "Afşin'de Eshab-ı Kehf Vakıfları", **Türkler Ansiklopedisi**, c. 7, s. 287, Refet Yinanç, Mesut Elibüyük, **Maraş Tahrir Defteri**, 1563 c. 1. Ankara 1988, s. 37-38.

⁵¹ Mehmet Özkarcı, "Afşin Eshab-ı Kehf Ribatı ve Medresesi" **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyet Kongresi, Bildiriler**, C. II, Konya 2001, s. 161.

⁵² 1324 (1906) Tarihli Halep Vilayet Salnamesi, s. 494.

⁵³ **Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakfiye Defterleri**, Defter no 590, sayfa 122.

Afşin Ashab-ı Kehf

ayrıldı.⁵⁴ Yine Dulkadir Beyliği zamanında da önceden yapılmış bulunan vakfiyeler devam etti.⁵⁵ Nusreddin Hasan Bey, Ashab-ı Kehf külliyesinin harap olmaması için Afşin'in civarındaki köy ve ekinliklerin çoğunu vakfetti. Alauddevle ve Ali Beyler de Eshab-ı Kehf vakıflarının⁵⁶ gelirlerini artıracak kararname çıkardı.⁵⁷

Bölge Osmanlılar tarafından 1515'de fethedildikten sonra 1525'de yapılan ilk yazışmada, Ashab-ı Kehf'e tahsis edilen vakıf gelirlerinin, Selçuklu Sultanı I.Alaaddin Keykubad vakfiyesinde belirtilen serbestlik üzere kullanılmasının şart olduğu belirtildi.

Alauddevle Bey I.Alaaddin Keykubad'ın vakıflarını bazı ilave ve değişiklikler yaparak devam ettirdi. Onun oğlu Şahruh Bey tarafından da Ashab-ı Kehf'e vakıflar yapıldı.

Alauddevle Bey'in 1500-1510 tarihli vakfiyelerine göre Pınarbaşı (Kaya Pınar) Nişanid (Başüstü), Efsus'un yarısı, Sevin-i Sağır (Küçük Sevin), Sevin-i Kebir (Büyük Sevin) ve Resul Hacı köyleri ile Çanakçı, Avşar Mezrası, Cerid, Boynuyoğunlu, Ebu Leyli Cemaatı'nın vergi geliri, Ashab-ı Kehf'in Pazar vergisi Alauddevle Bey tarafından Ashab-ı Kehf'e gelir olarak vakfedildi. Alauddevle Bey'in oğlu Şahruh Bey'de⁵⁸1492'de Kayseri'nin Parsama Köyü'nün gelirini Ashab-ı Kehf Medresesi'nin hoca, öğrenci ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için vakfetti. Ali Bey (Şehsuvaroğlu) ve Osmanlılar zamanında Ashab-ı Kehf vakıflarına dokunulmadı. Bilakis Ashab-ı Kehf Vakıf arazileri üzerine yeni köyler ve mezzalar kurularak vakıf gelirleri arttırılmaya çalışıldı.⁵⁹

Osmanlılar tarafından Afşin ve çevresi fetih edildikten sonra XVI. yüz yıl boyunca buranın üç defa tahriri yapıldı. Harameyn vakıflarına mülhak⁶⁰ olarak belirtilen Ashab-ı Kehf vakıflarını oluşturan köy, mezra, yaylak ve cemaatin vergi gelirlerinin toplamı 1525 de 38.125 akçe, 1527 de 72589 akçe ve 500 kilo buğday ve 1563 yılında ise 44616 akçe idi.

Maraş Beylerbeyine 1834 tarihinde gönderilen hükümde Afşin Ashab-ı Kehf vakıflarının isimleri ve bunların gelir miktarları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Buranın zaviyedarlık görevini Seyyit Elhaç Hüseyin, Seyyit Mehmet, Seyyit Mustafa, Seyyit Osman ve Emir Seyyit Ömer'in yaptığı bildirilmiştir. Ayrıca Ashab-ı Kehf vakıflarının gelirlerine Elbistan voyvodaları tarafından el konulduğundan, vakıf mütevellisi olan Seyit Elhaç Hüseyin'in Maraş Meclis-i Şer'e intikal ettirmiştir. Bu problemin çözümü için Maraş ahkam Defteri'nde

⁵⁴ Refet Yinanç, **Dulkadir Beyliği**, Ankara,1989,s. 123-124; Ferhat Başdoğan, **Kıbrıs Seferinde Zülkadriye (Maraş) Eyaleti**, Askeri Tarih Bülteni, Şubat 1991, sayı 30, s.30.

⁵⁵ M. Halil Yinanç, "Maraş Emirleri", **TTEM**, (1341) XV, C.VIII, s. 85, s.91-93.

⁵⁶ Ramazan Hurç, **233 Nolu Şeriye Sicillerine Göre Kahramanmaraş'ın Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı (1292-1295/1876-1878)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995, s.57.

⁵⁷ BA.TTD, nr.402, s.1180,1188, 1186; BA. TTD, nr.998, s.4790.

⁵⁸ Refet Yinanç, **Dulkadir Beyliği**, Ankara 1989, s.85, 96.

⁵⁹ VA, VKD, nr. 590, s. 107; BA, VKF nr. 9/7; Baş, a.g.m.,, s. 294; Refet Yinanç-Mesut Elibüyük, **Maraş Tahrir Defteri**, C. 2, Ankara 1988, s. 632-633.

⁶⁰ Hurç, a.g.t., s.191; **233 Nolu Maraş Şeriye Sicili**, no 68.

kayıtlı bulunan dört numaralı hüküm ile gereğinin yapılması ve vakıf gelirlerinin belirtildiği gibi amaçlarına uygun bir şekilde kullanılmasını emredilmiştir.⁶¹

Osmanlı Devleti'nin yöneticileri, Afşin'de bulunan Ashab-ı Kehf zaviyedarlarına (küçük tekke şeyhi) çok önem verdiğinden burada görevli olanların desteklenmesini istedi.⁶² Bunun üzerine Sadrazamlık makâmı, 1859'da ferman ile buranın şeyhi Mustafa Sıtkı Efendi'ye Bursa rüusunu (rutbe-paye)⁶³ verdi.⁶⁴

a. Vakfedilen Köyler

1. Çağılğan Köyü: Vakıf araziler üzerine Ali Bey zamanında kurulan bir köydür. 1525'te yıllık geliri 1465 akçe idi.

2. Çoban Pınar Köyü: Afşin ve Ashab-ı Kehf'e 3 km. mesafededir. Afşin'in içme suyu buradan karşılandığı gibi Emirli Köyü'nün bahçe ve tarlalarını da sulamaktadır.⁶⁵ Dakyanus'un zulmünden kaçan Ashab-ı Kehf gençlerinin çoban ile karşılaştığı yerdir. Menkıbede sözü edilen ve çobana atfen bu adı alan bir köydür.⁶⁶ Toplam geliri 620 akçedir. Köyde bulunan ve vakfa dahil olan 13 değirmenden biri Alaüddeve Bey'in eşi Şems Hatun'a aittir.⁶⁷

3. Efsus Köyü: Köyün yarısı Ashab-ı Kehf'e, yarısı da Afşin'deki Dede Baba Zaviyesi'ne vakıf edilmiştir. 1563'te köyün geliri 18552 akçe idi. XXI. yy.da Elbistan kazasının orta niyabet nahiyesine bağlı olan Efsus Köyü daha sonra nahiyeye oldu. 1944 yılından itibaren Maraş'a bağlı bir ilçe haline getirilerek Afşin adını aldı.⁶⁸

4. Ashab-ı Kehf Merkezi: 1527'de geliri 255 akçe idi. Pazar vergisi kasap ve sebzedilerden 1600 akçe, boyahaneden 800 akçe, değirmenden 360 akçe, Ali Bey Hamamı'ndan 120 akçe, ekmek ve saire için 500 kilelik tahıl, çırak mahsulü 1500 akçe, resm-i kil adı ile 1000 akçelik vergi geliri vardı.⁶⁹

5. Kayapınar (Pınarbaşı) Köyü: Alaüddeve Bey vakfiyesinde adı Pınarbaşı olan bu köyün geliri 1563 de 1762 akçe idi.⁷⁰

6. Kışlacık Köyü: Alaüddeve ve Ali Bey'in verdiği kararnamelere göre vakfedilen bu köyün 1563'de geliri 550 akçe olup vergi nüfusu 7 idi.⁷¹

7. Nişanıt Köyü: Bugün adı Başüstü Köyü olan bu yerin 1565'te 110 vergi nüfusu ve yıllık 5645 akçe geliri vardı. Buradaki köylüler ödemeleri gereken çift vergisi karşılığında Ashab-ı Kehf külliyesinin odun ihtiyacını karşıladılar. Bununla birlikte külliyenin diğer hizmetlerini de yaparlardı.

⁶¹ B.O.A., Maraş Ahkam Defteri, Defter no 5, Hüküm no 4, Sayfa 4-6.

⁶² B.O.A., A.MKT:NZD., Dosya no 274, Sıra no 63.

⁶³ İlmiye rütbesi, paye, Sadrazamlık makâmından yazılı belge ile verilen küçük rütbe., Şemsettin Sami, Kamus-ı Türki, Dersaadet 1317, s. 674.

⁶⁴B.O.A., A.MKT:NZD., Dosya no 270, Sıra no 2, Tarih 19 R. 1275- 23 Şubat 1859.

⁶⁵ Sümer, **a.g.e.**,s.70.

⁶⁶ Refet Yinanç, a.g.m., s.313; Akgündüz, **a.g.e.**, s.420.

⁶⁷ Baş, a.g.m, s. 295.Refet Yinanç, **a.g.m.**, s. 313, Baş, a.g.m, s. 295.

⁶⁸ Yinanç, Elibüyük, **a.g.e.**, s. 632.

⁶⁹ Baş, **a.g.m.**, s.295.

⁷⁰ Yinanç, Elibüyük, **a.g.e.**, s. 634.

⁷¹ Aynı yer

Afşin Ashab-ı Kehf

8. Sevin-i Kebir (Büyük Sevin) Köyü: 1563'te 86 vergi nüfusu ve 3111 akçe vergi geliri vardı.⁷²

9. Aşık Kilisesi Köyü: 1563'te 16 vergi nüfusu ve 1426 akçe geliri vardı.⁷³

b. Mezralar

1. Küçük Sevin Mezrası, geliri 178 akçe; 2. Karakaya Mezrası, geliri 332 akçe; 3. Çanakçı Mezrası, geliri 518 akçe; 4. Ağacasu Mezrası, geliri 1440 akçe; 5. Arap Yurdu Mezrası, geliri 160 akçe; 6. Armut Alanı Mezrası, geliri 272 akçe; 7. Belveren Mezrası, geliri 280 akçe; 8. Çanakçı Afşar Mezrası, geliri 518 akçe; 9. Naib Hasan Mezrası, geliri 242 akçe; 10. Ovacık Ardıç Mezrası, geliri 240 akçe idi. 11. Nişanıt Köyü'nün ekinliği olarak kullanılmakta olan Sarıkaya Mezrası.⁷⁴

c. Yaylaklar

1. Resul Hacı Yaylakları: 1527'de geliri 460 akçe idi. Bunun yanı sıra Çukurpınar yaylağı, Ağacapınar, İnal Ağaç ve Uğracık yaylakları vardı ve her birinin geliri 50 akçe idi.

2. Taht-ı Karlan Yaylağı: Kayapınar Köyü ve Armut Alanı mezrasına bağlıydı. Yaylağın sade yağ üretiminden 100 akçe vergi geliri vardı.⁷⁵

d. Cemaatler

Ashab-ı Kehf külliyesine hizmet etmekle görevli cemaatler, burada bedenen hizmet etmek ve külliyenin diğer ihtiyaçlarını görmekle görevliydi. Görevlerini ihmal edenlerden bu vazife alınır başkasına verilir. Hizmetleri karşılığı olarak onlardan, avarız-ı diniye (dini vergi) ve tekâlif-i örfi (örfi vergi) vergisi alınmazdı. Ağca Koyunlu, Cerit ve Sarıbaş Cemaatı yaptıkları hizmetler dışında her sene sütlerinden faydalanılması için 40 keçiyi Ashab-ı Kehf külliyesine teslim ederlerdi.⁷⁶

1. Ağcakoyunlu Cemaati: Ashab-ı Kehf'e hizmet etmekle sorumlu olan cemaatin vergi geliri 1563'de 269 akçe idi. Bu cemaate mensup 13 vergi hanesi vardı.⁷⁷

2. Boynuydoğanlı Cemaati: Alaüddevle Bey'in vakfiyelerinde Ashab-ı Kehf'e hizmet etmek amacıyla vakıf edilmiş bir cemaattir. 1563 yılında 21 vergi nüfusu olan bu cemaatin 461 akçe geliri vardı.⁷⁸

⁷² B.O.A. Maraş Ahkam Defteri, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6; BA, TTD, nr. 402, s. 1185; BA, TTD, nr. 998, s. 480; BA, TTD, nr. 419, s. 332, 324; Yinanç, Elibüyük, a.g.e., s.634.

⁷³ B.O.A., Maraş Ahkam Defteri, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6; Refet Yinanç, a.g.m., s. 313.

⁷⁴ B.O.A., Maraş Ahkam Defteri, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6; BA.TTD, nr.402, s.187,189, Yinanç, Elibüyük, a.g.e., s. 634, 637; Yinanç, a.g.m., s. 313.

⁷⁵ B.O.A., Maraş Ahkam Defteri, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6; BA.TTD, nr.419, s.326; Yinanç, Elibüyük, a.g.e., s. 637, Baş, a.g.m., s. 297.

⁷⁶ BA.TTD, nr. 998, s. 480; VA, TTD, nr. S. 187,188; BA, TTD, nr. 419, s. 320-332; Yinanç, Elibüyük, a.g.e., s.438-439.

⁷⁷ BA.TTD, nr. 419, s. 321; Yinanç, Elibüyük, a.g.e., s. 438.

⁷⁸ Yinanç Elibüyük, a.g.e, s. 639; BA.TTD, nr.402, s.187; BA.TTD, nr.998, s.480; VA, TTD, nr. 419, s. 322; Baş, a.g.m., s.298.

3. Cerit Cemaati: Aslında Ağcakoyunlu ve Sarıbaş cemaatleri Cerit Cemaati'ne bağlıydı, fakat daha sonra ayrıldı. Bu cemaat Ashab-ı Kehf'e hizmet etmekle mükellefti. 1563'te vergi nüfusu 72 olan bu cemaatin yıllık geliri toplam 1177 akçe idi.⁷⁹

4. Sarıbaş Cemaati: Döngelili taifesine bağlı olan bu cemaat Ashab-ı Kehf'e hizmet etmekle sorumlu tutulmuştur. 1563'te 12 vergi nüfusu olan bu cemaatin yıllık vergi geliri 292 akçe idi.⁸⁰

Ashab-ı Kehf vakıflarının 1563'den sonra 1807 tarihine kadar gelirlerinin neler olduğu kaydedilmemiştir. 1807'de Elbistan Kaymakâmının, Ashab-ı Kehf vakıflarına müdahale etmesi sonucunda vakıfların gelirleri zamanla azalarak ortadan kalkmıştır.⁸¹

Ashab-ı Kehf vakıfları 1850-1857 yılları arasında Haremeyn Vakıfları idaresine bağlandı. Dört yıllık vakıf geliri 16299 kuruş 20 para idi. 1863'te vakıfların yeniden tespiti yapıldı. Ancak bu yeni listede Ashab-ı Kehf vakıflarının adı yer almadı. Evkaf nezaretinin 1909 tarihli bütçesinde vakıf geliri 4951 kuruştur. 1913 tarihinde Maraş sancağına ait vakıfların tespiti için yapılan listede yine vakfın adı yer almadı.⁸²

5. Kuran-ı Kerime Göre Ashab-ı Kehf

Kuran-ı Kerim'de geçen surelerden biri olan Kehf Suresi'nin fazileti hakkında pek çok hadisi şerif vardır. İbni Ömer'den rivayet edilen hadisi şerifte "Kim Kehf Suresi'ni cuma günü okursa onu ayağının altından semaya kadar nur kaplar. Kıyamet günü de ona ışık verir ve iki Cuma arası geçen bütün günahları affedilir." denilmiştir. Ebu Said el Hudri'den rivayet edilen hadisi şerifte " Kim Kehf Suresi'ni Cuma günü okursa kendisiyle beraber iki Cuma arasını nur kaplar"; yine Ebu Said el Hudri'den rivayet edilen başka bir hadisi şerifte " Kim Kehf Suresi'ni Cuma gecesi okursa onunla Kabe arasını nur kaplar" şeklinde haber verilmiştir.⁸³

İmam-ı Ahmet'ten "Kim Kehf Suresi'nin başından on ayet ezberlese Deccal'in fitnesinden kurtulur" hadisi şerifi rivayet edilmiştir. Bu hadisi Müslim, Ebu Davut, Nesai ve Tirmizi Katade'den rivayet etmiştir. Katade'den rivayet edilen diğer bir hadisi şerifte "Kim Kehf Suresi'nin son on ayetini okursa Deccal'in fitnesinden kurtulur" denilmiştir. Kurtubi tefsirinde Enes hadisindedir denilerek "Kim Kehf Suresi'ni okursa ona sema ile arz arası bir nur verilir ve kabir azabından kurtulur." şeklinde rivayet edilmiştir.⁸⁴

⁷⁹ Yinanç- Elibüyük, **a.g.e.**, s. 638; Baş, **a.g.m.**, s. 298.

⁸⁰ BA.TTD, nr.402, s.1188; BA.TTD, nr.419, s.312; Yinanç, Elibüyük, **a.g.e.**, s. 638, Baş, **a.g.m.**, s. 298, Yinanç, **a.g.m.**, s. 314.

⁸¹ B.O.A., **Maraş Ahkam Defteri**, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6; Baş, **ag.m.**, s. 298; BA, Cevdet Evkaf, nr. 18198.

⁸² BA, EV, nr. 15721, s. 55-a; BA, EV, nr. 16762; BA, İrade Evkaf, nr. 7; Baş, **a.g.m.**, s. 298.

⁸³ Fahri Gökcan, **Prof. Tayyip Okıç'e Armağan**, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, s. 132.

⁸⁴ Gökcan, **a.g.m.**, s133, **Tefsirü İbni Kesir**, LV 33-364.

a. Kehf Suresi'nin Nüzülü

Kureyş Kabilesi'nin ileri gelenlerinden ve zenginlerinden olan Nadir İbni Haris, Hz. Muhammed (as)'ı inciterek ona düşmanlıkta bulunuyordu. Hz. Muhammed (as) Allah'ın adıyla sözlerine başlayarak geçmiş milletlerin başlarına gelen musibetleri kavmine anlatırdı. Fakat Hz. Muhammed (as) oradan ayrılır ayrılmaz Nadir, meclise gelir ve ben ondan daha güzelini söylerim diyerek Fars meliklerinin kıssalarını anlatmaya başlardı.⁸⁵

Nadir, Hz. Muhammed (as)'ı kıskanır, onunla boy ölçüşmeye kalkar, onun dürüstlüğüne, sevilmesini, sayılmasını çekemezdi ve kendisinin ondan üstün olduğunu ispatlamaya çalışırdı. Ehli kitap olan Musevi ve İsevilerin dinlerini savunurdu. Tarih bilgisine sahip olduğunu ifade ederek Hz. Muhammed'in (as) anlattıklarından daha orijinalini, daha genişini ve daha doğrusunu anlatayım derdi.⁸⁶ Ayrıca Kuran okunduğu zaman, eskilerin masalları diyerek ona dil uzatırdı.⁸⁷

Nadir'in tarihi olayları anlatması karşısında Kureyşlilerin kafası karışırdı. Kureyşliler, hangisinin doğru anlattığını anlamak için Nadir ibni Haris ile beraber Utbe İbni Muayt'ı Medine'deki Yahudi hahamlarına ve İsevi papazlarına gönderdiler. Bunlar Medine'ye giderek Hz Muhammed (as) hakkında haham ve papazlara bilgi verdiler ve onun bazı sözlerini naklettiler.⁸⁸ Onlara Tevrat ehli olduğu hatırlatılarak Hz Muhammed (as)'ın peygamber olup olmadığını sordular.⁸⁹ Zira kitap ehli olmalarından dolayı onların daha doğru tarihi bilgiye sahip oldukları kabul ediliyordu. Bunun üzerine Hz. Muhammed (as)'ın peygamberliğini kabul etmeyen haham ve papazlar onların üç soruyu Hz. Muhammed (as)'a sormasını istediler. Bu soruların cevabını ancak biz biliriz dediler.⁹⁰ Eğer bu sorulara cevap verirse geçmişteki olaylar hakkında bilgisi vardır ve o peygamberdir, ona uyunuz dediler. Eğer cevap vermezse lafçının, yalancının ve sahtekarın biridir. Hareketlerinizde serbestsiniz, istediğinizi yapınız dediler. Bu üç soru şudur:

1. Ona kaybolan gençleri sorun. O genç yiğitler ki önceki devirde gittiler. Bunların işleri nedir? Bunların (Ashab-ı Kehf'in) hikayeleri acayıptır.

2. Ona yeryüzünün doğusuna ve batısına ulaşan gezgini,⁹¹ çok dolaşan adamı (Zülkarneyn) sorun. Bunun kıssası nedir?⁹²

3. Ona ruhun ne olduğunu sorun. Ruh nedir?⁹³

Kureyş'in elçileri Nadir İbni Haris ve Utbe İbni Muayt, Mekke'ye dönerek kureyşlilere, sizinle Hz. Muhammed (as)'ın arasındaki meseleleri çözecek

⁸⁵ H. Tahsin Emiroğlu, **Esbab-ı Nüzül**, Konya 1974, c. 7, s.258.

⁸⁶ Aynı yer

⁸⁷ Kalem Suresi, ayet 15.

⁸⁸ Abdulfettah El-Kadi, **Esbab-ı Nüzul**, Tercüme: Salih Akdemir, Ankara 1986, s.246.

⁸⁹ Aşık, **a.g.e.**, s214

⁹⁰ İsmet Ersöz, "Ashab-ı Kehf", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1991, c. 3, s.466.

⁹¹ Abdulfettah El-Kadi, **a.g.e.**, s.246.

⁹² Emiroğlu, **a.g.e.**, s.258.

⁹³ Afşaroğlu, **a.g.e.**, s.60-61; Elmalı Hamdi Yazır, **a.g.e.**, c.5, İstanbul, s.336.

soruları getirdik dediler. Kureys'ten bir gurup harekete geçerek birlikte Hz. Muhammed (as)'ın yanına geldiler ve kasıtlı olarak bu üç soruyu sordular.⁹⁴

İlk defa karşılaştığı ve bilgi sahibi olmadığı sorular karşısında Hz. Muhammed (as) "Sizlere yarın cevap veririm." dedi. Bu arada inşallah demeyi unuttu. Kureysliler ise yarın cevap verecek diye dağılıp gittiler.⁹⁵

Hz. Muhammed'e (as) vahiy on beş gün sonra geldi. Yani vahiy gecikti. Bunun üzerine Kureysliler dedikodu yapmaya başladılar. Hz. Muhammed (as) bize yarın cevap vereceğini söylemişti, oysa on beş gün geçtiği halde cevap alamadıklarını söylediler. Vahyin gecikmesi karşısında Hz. Muhammed (as) sıkıldı, mahcup oldu ve bunaldı. Mekkelilerin sözleri çok ağırina gitti.⁹⁶ Hatta dışarı çıkamaz oldu. Fakat vahyin geciktirilmesinde birçok hikmetler vardı. Nihayet Cenab-ı Allah, Cebrail (as) vasıtasıyla Kehf Suresi'ni indirdi.⁹⁷ Bu surenin nüzulünden sonra Hz. Muhammed (as)'ın gönlü ferahladı. Surede Ashab-ı Kehf ile Zülkarneyn hikayesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmasına rağmen ruh hakkında bilgi verilmemişti. Bundan dolayı Hz. Muhammed (as) ruh hakkında sorulan soruya cevap vermeyip sükut etti ve herhangi bir açıklamada bulunmadı. Çünkü ruhun mahiyeti Allah tarafından müphem kılınmıştı. Bu sebeple onun mahiyetini insanlar tamamen bilemezler.⁹⁸ Zira bu konu Tevrat'ta da müphem bırakılmıştı.⁹⁹

b. Kehf Suresi

Kuran-ı Kerimin 18. suresi olan Kehf suresi, Mekke döneminde nazil oldu. 110 ayet, 1577 kelime ve 6360 harftir. Bu surenin 9-26 ayetleri Ashab-ı Kehf hakkında bilgi vermektedir. Bu ayetlerin meali şöyledir.

9. Yoksa sen ey Muhammed! Mağara ve kitap ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi zannettin?

10. Birkaç genç mağaraya sığınmış: "Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve ışımızda doğruyu göster, bizi başarılı kıl" demişlerdi.

11-12. Mağaranın içinde onları yıllarca uyuttuk; sonra, iki taraftan hangisinin bekledikleri sonucu iyi hesaplamış olduğunu belirtmek için onları uyandırdık.

12-15. Ey Muhammed! Onların olayını sana Biz gerçek olarak anlatıyoruz: Onlar Rablerine inanmış birkaç gençti. Onların hidayetlerini artırmış ve kalplerini pekiştirmiştik. Durup şöyle demişlerdi: "Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir. O'nu bırakıp başka bir tanrıya yalvarmayız. Yoksa and olsun ki, batıl söz söylemiş oluruz. Şunların gerçek olduğuna apaçık bir delil getirmeleri gerekmez mi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir?"

16. Onlara: "Siz onlardan ve Allah'tan başka tapıklarından ayrıldınız, bunun için Mağaraya girin ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve size işinizde kolaylık göstereyin" denildi.

⁹⁴ Gökcan, **a.g.m.**, s.133.

⁹⁵ Yıldırım, **a.g.e.**, c.7. s.3262.

⁹⁶ Abdulfettah El-Kadi, **a.g.e.**, s.247.

⁹⁷ Elmalı Hamdi Yazır, **Hak Dini Kuran Dili**, c.5, İstanbul, s.336.

⁹⁸ Fahrettin Razi, Eser İstanbul 1257, c. 5, s. 640; Aşık, **a.g.e.**, s214.

⁹⁹ Gökcan, **a.g.m.**, s.134.

Afşin Ashab-ı Kehf

17. Baksaydın, güneşin mağaralarının sağ tarafında doğup meylettiğini, sol tarafından onlara dokunmadan battığını, onların da Mağaranın genişçe bir yerinde bulunduğunu görürdün. Bu, Allah'ın mucizelerindendir, Allah'ın doğru yola erıştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırırsa artık ona, doğru yola götürecektir bir rehber bulamazsın.

18. Mağara ehli uykuda iken sen onları uyanık sanırdın, Biz onları sağa ve sola döndürdük. Köpekleri dirseklerini eşiğe uzatmıştı. Onları görsen, için korkuyla dolar, geri dönüp kaçardın.

19. Birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık. İçlerinden biri: “Ne kadar kaldınız? dedi. “Bir gün veya daha az bir müddet kaldık” dediler. “Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Paranızla birinizi şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin. Orada nazik davransın, sakın sizi kimseye duyurmasın” dediler.

20. “Zira onların sizden haberi olacak olursa, ya taşlayarak öldürürler veya dinlerine döndürürler ve bu takdirde asla kurtulamazsınız.

21. Böylece Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin kopmasından şüphe edilmeyeceğini bilmeleri için, insanların onları bulmalarını sağladık. Nitekim halk, bunların hakkında çekişip duruyor: “Onların mağaralarının çevresine bir bina kurun” diyorlardı. Oysa, Rableri onları çok iyi bilir. Tartışmayı kazananlar: Onların mağaralarının çevresinde mutlaka bir mescit kuracağız” dediler.

22. Karanlığa taş atar gibi, “Mağara ehli üçtür, dördüncüsü köpekleridir” derler, yahut, “Beştir, altıncıları köpekleridir” derler, yahut “Yedidir, sekizincileri köpekleridir” derler. De ki : “Onların sayısını en iyi bilen Rabbinim'dir. Onları pek az kimseden başkası bilmez.” Bunun için, ey Muhammed! Onlar hakkında; bu kısaca anlatılanın dışında, kimseyle tartışma onlar hakkında kimseden bir şey sorma.

23-24. Herhangi bir şey için, Allah'ın dilemesi dışında: “Ben yarın onu yapacağım” deme. Unuttuğun zaman Rabbinin an ve şöyle de: “Umulur ki, Rabbin beni doğruya daha yakın olana erıştirir.”

25. Onlar mağaralarında üç yüz dokuz yıl kaldılar, derler.

26. De ki: “Onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. Göklerin ve yerin gaybı O'na aittir. O, ne mükemmel görendir! O ne mükemmel işitendir! İnsanların O'ndan başka dostu yoktur. O, hiç kimseyi hükümlerine ortak kılmaz.”¹⁰⁰

SONUÇ

Hız. İsa'nın havarilerinden Yuhanna miladi 65 yılında Afşin'e gelmiştir. Şehrin kuzey batısında bulunan su kaynağı yanında inşa edilmiş bulunan hamamda çalışırken buraya gelen gençleri Hıristiyanlığa davet etmiştir. Hıristiyanlığı kabul eden gençler Kral Dakyanus'un yaptıkları yanlışlıkları kabul etmemiş ve zulmünden korkmamıştır. Kral'ın şerrinden sakınan gençler 66'da

¹⁰⁰ **Kuran-ı Kerim ve Türkçe Anlamı**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1983, s.293-295.

Afşin'den ayrılarak mağaraya sığınmışlar ve burada uykuya dalmışlardır. Dakyanus bu gençleri aratmış, mağarada uyduklarını öğrenince oraya gelmiş, fakat içeri girememiştir.

Ashab-ı Kehf 309 yıl uyuduktan sonra 375 yılında kral Teodus zamanında uyanmıştır. Yemliha, arkadaşlarına yiyecek almak için Afşin'e gittiğinde parayı harcarken yakalanmıştır. Hıristiyanlığı kabul etmiş olan Kra Teodus, Yemliha'yı dinlemiş ve bunun üzerine, maiyetinde bulunanlarla birlikte mağaraya gitmiştir. Gençleri dinleyen Teodus, bunları sarayına davet etmiş fakat onlar bu daveti kabul etmemiştir. Gençler, Teodus'u Allah'a emanet ederek tekrar uyumuştur. Bu gelişmeler karşısında aciz kalan Teodus, gençler geri dönünce ibadet etsinler diye mağaranın önüne mescit yaptırmıştır.

İşte bu olayların geçtiği ve Kuran-ı Kerimin açıklamalarına uygun düşen mağara Kahraman Maraş ilinin Afşin ilçesinde bulunmaktadır. Mağara Dostları manasına gelen Ashab-ı Kehf'te bulunan gençler, miladi 375 yılından beri burada uyumaktadır. Bu nedenle Afşin'de bulunan Ashab-ı Kehf mağarası, Hıristiyan ve Müslümanların önem verdiği ziyaret yerlerinden biri olmuştur. Dini ve tarihi önemi olan ve insanları hayrete düşüren bu olay Ashab-ı Kehf gençlerinin uyuduğu yer olan Afşin'de yaşanmıştır. Yedi genç adına yapılan, mihrabı Kudüs'e dönük olan İsa Mescidi bugün ayakta durmaktadır. Buraya Selçuklular devrinde büyük önem verilmiş ve imar edilmiştir. Maraş Emiri Nusreddin Hasan Bey tarafından Ashab-ı Kehf'in bulunduğu yere cami, kevarsaray ve ribattan oluşan bir külliye yaptırılmıştır. Bu külliyenin yaşaması için I. Alaaddin Keykubad tarafından vakıf gelirleri tahsis edilmiştir. Dulkadiroğulları da Ashab-ı Kehf vakıflarına ilave vakıflarda bulunarak burayı imar etmiştir. Osmanlılar da buraya önem vermiştir. Cumhuriyet döneminde ise mescit, kevarsaray ve ribat restore edilmiştir.

EK

Maraş Efsus (Afşin) Ashab-ı Kehf Hakkında Belge¹⁰¹

Mer'aş beğler beğisi paşa dame ikbalehuye ve orta Niyabet naibine hükümki

Mer'aş sancağında orta niyabet nahiyesine tabi' nefis-ü ashabül kehf-üş şerife ve resmi bennâk ve mücerredân ve ğayrı rüsûmâtı ve karye-i savend ve karye-i sevin-i kebir ve karyelerinin mahsûlât ve müteveccihatı nısfı ve cami' ashabül kehf-üş şerife ve efsun karyesinin nısf hasılatı cami' ashabül kehf-üş şerife vakfı mezkûr efsun karyesinin ve nısf-ı ahir hasılatı baba zaviyesi vakfı ve sevin-i sağır mezrasının nısf mahsulâtı ashabül kehf-üş şerife vakfı ve nısfı diğer mahsulâtı ve rüsûmâtı kadîmesi üzre mutasarrıf tarafından tasarruf olına geldüğü ve kaya pınar ve aşık kilisân ve çoban pınarı ve kışlacık karyelerinin mahsulât ve bad-ı heva ve ğayrı müteveccihatları ve yaylakha-i resul hacılı ve tahtında muharrer yaylak akçe pınar ve yaylak inal ağaç der nezd-i çukur pınar ve yaylak urgacık ve çiftlik-i saruca eyne beği ve mezra'-ı arab yurdu ve mezra'-ı

¹⁰¹ Beş numaralı Maraş Ahkam Defterinde Bulunan 4 numaralı ve Haziran 1834 tarihli belge. B.O.A. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), **Maraş Ahkam Defteri**, defter no 5, hüküm no 4, sayfa 4-6.

Afşin Ashab-ı Kehf

ovacık ve ardıc ve an cema'at-i cerid ve an cema'at-i akça koyunlu ve cema'at-i saru baş tabi' taife-i döngelülü ve yine an cema'at-i cerid ve cema'at-ı boynuyoğunlu hizmetkaran-ı makâm-ı ashabül kehf-üş şerife deyü ber-mucib-i tashih-i rüsûmâtı nısf ve cami' ashabül kehf-üş şerife vakfı didüğü defter-i hâkânîden ve ashabül kehf-üş şerife vakfının tevliyet ve zaviyedarlığına şüreka-i saire ile mutasarrıf olan seyyid el hac Hüseyin ve seyyid mehmed veledân seyyid mehmed ve seyyid mustafa ve seyyid Osman ve mir seyyid ömer salif-üz-zıkr kula mezari' ve yaylak ve cema'at ve çiftlik ile sevin-i sağır mezra'sının nısfı şüreka-i saire ile ve karye-i efsus el mezbûreyi dede baba zaviyesi vakfı ve kezalik şüreka-i saire ile ashabül kehf-üş şerife vakfı canibinden ve cânib-i vakf-ı şerife 'âid mahsûlât ve rüsûmâtı kanun ve defter mucebince ahz ü kabz murad eylediklerinde Elbistan voyvodaları taraflarından zabt ve müdahale ve ta'arruzdan hali olmadığın ve merkumun mukaddimen ba 'arz-ı hal lede-l- inha vel istid'a kuyûdât defter-i hâkânîden ba'del ihrac defter emini sabık 'arziyla ikiyüz otuz üç senesi evasıt-ı Cemazilahiyesinde sadır olan emr-i şerifim ihrac olunub el-haletü hazihî vakf-ı mezbûr mütevellisi merkuman seyyid mehmed ve esseyyid el hac Hüseyin Mer'aşda meclis-i şer'îye varub ber vech-i muharrer emr-i şerifim sadır olmuşken bu esnada ba'zı kesân taraflarından muğayir emr-i ali hareket olunmakta olduğu beyanıyla ol babda emr-i şerifim sudurî begaretinde oldukları 'an bâ i'lam arizasına inha olunmaktan nâşi defterhâne-i 'amiremde mahfuz defter-i evkafa müraca'at olındıkda orta niyabet nahiyesine tabi' an evkâf nısfı ashabül kehf -üş şerife şerefallahü teala maa' cami' diyü yazıldığı mahalin tahtında neferân-ı aded ile nefsi-i ashabül kehf -üş şerife ve hasıl tahtında resmi bennak ve resm-i Mücerredan yekûn maa' ğayruhu ikiyüz otuz beş akçe ve bac-ı bazar vakf-ı ashabül kehf-üş şerife fi sene bin ikiyüz akçe ve tahtında neferân-ı aded ile ve karye-i nişanid vakf-ı ashabül kehf-üş şerife ve hasıl tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' ğayruhu bin altıyüz kırk beş akçe mezbûr karye halkı makâm-ı şerife hizmet idüb bu mukabelede 'avarız-ı divaniye ve tekalif-i örfiyeden muaf ve müsellemler olub vechen minel vücuh kimesne mu'araza eylemez deyü mukayyed bulunmağın 'alâ mekana kayd olındı ve yine tahtında neferân-ı aded ile karye-i efsus nam-ı diğêr yarpuz nısfı vakfı cami' ashabül kehf-üş şerife ve nısfı ahir vakfı zaviye-i dede baba ve hasıl tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' ğayruhu on sekizbin beşyüz elli iki akçe mezkûr karyenin nısfı ashabül kehf -üş şerifin vakfı ve nısfı ahiri dede baba zaviyesinin vakfı olub mecmu'-ı rüsûmu vakfa tasarruf olunub vakı' bu akçe evvelden ide geldikleri üzre sarf idüb vesair lazım olan hizmetini idüb ve bu mukabelede 'avarız ve bedel viregelüb haricden vechen minel vücuh kimesne mu'araza eylemeyüb sin be sin olmağın ala mekana kayd olındı ve yine tahtında neferân-ı aded ile karye-i sevin-i kebir ve hasıl tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' ğayruhu üçbin yüz onbir akçe ve yine tahtında mezra'-i savend-i sağır nısfı irad vakf-ı ashabül kehf-üş şerife ve nısf-ı diğêr rüsûm tımar ve rüsûmı hacılı zira'at idüb ve hasıl tahtında hınta ve rüsûmha-i hisse vakfı ashabül kehf-üş şerife ve hasıl tahtında hınta ve şa'ir ve bad-ı heva yekûn maa' ğayruhu bin ikiyüz yigirmi altı akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile karye-i çoban pınarı vakfı ashabül kehf-üş şerife ve hasıl tahtında hınta ve şa'ir ve bad-ı heva yekûn maa' ğayruhu

dört yüz otuz üç akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile karye-i kışlacık vakf-ı ashabül kehf-üş şerife ve hasil tahtında hınta ve şa'ir ve bad-ı heva yekûn maa' gayruhu beş yüz elli akçe yine tahtında mezra'-i kara kaya tabi' mezbûr vakf-ı ashabül kehf-üş şerife ve hasil tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' gayruhu üç yüz otuz üç akçe ve mezra'-i sayakçı tabi' vakfı mezbûr ashabül kehf -üş şerife hacilun halkı zira'at ider ve hasil tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' gayruhu beş yüz onsekiz akçe ve yine tahtında yaylakha-i resul hacılı tabi' evkaf-ı mezbûr tahtında yaylak akça pınar der nezd çukur pınar elli akçe ve kışlak inal ağaç der nezd mezbûr ol mikdar akçe ve yaylak-ı urgacık tabi' mezbûr ol mikdar akçe ve yine tahtında çiftlik-i saruca eyne beyi tabi' mezbûr vakf-ı ashabül kehf-üş şerife ve hasil anil galle iki yüz akçe ve yine tahtında mezra'-i 'arab yurdu sevinlü zira'at ider vakf-ı mezbûr ve hasil tahtında hınta ve şa'ir maa' gayr yüz ve hasil tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' gayruhu iki yüz kırk akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile cema'at-ı cerid hizmetkâran ashabül kehf-üş şerife ve hasil tahtında hınta ve şa'ir yekûn maa' gayruhu bin yüz altmış yedi akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile an cema'at-ı akça koyunlu hizmetkâran-ı makâm-ı şerife ve hasil tahtında rem-i bennak yekûn maa' gayruhu iki yüz on altı akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile cema'at-ı saru baş tabi' ta'ife-i döngelelü hizmetkâran-ı makâm-ı mezbûr ve hasil tahtında resmi bennak ve bad-ı heva yekûn maa' gayruhu iki yüz altmış tokuz akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile an cema'at-ı cerid el mezbûr an hizmetkâran-ı makâm-ı mezbûr ve hasil tahtında resmi bennak ve bad-ı heva yekûn maa' gayruhu dört yüz toksan sekiz akçe ve yine tahtında neferân-ı aded ile cema'at-ı boynuyogun an hizmetkâran-ı makâm-ı mezbûr ve hasil tahtında resmi bennak ve bad-ı heva yekûn maa' gayruhu dört yüz altmış bir akçe zikr olunan cema'atler ashabül kehf -üş şerifin hizmetkârları olub cemi' avarız-ı divaniye ve tekalif-i örfiyeden mu'af ve müsellemlerdir diyü defter-i atikde mukayyed olmağın maa' malikane kayd olındı işbu cema'atlerin rüsûmâtı evvela mezbûrun vakıf defterinde ashabül kehf -üş şerife vakf kayd bulunmağın ber mucib defter-i vakf mufassal defteri dahi tashih olına diyü bin yigirmi beş tarihinde bâ hatt-ı tevkî'i tashih olmuştur ve der kenarda muharrer orta niyabet nahiyesine tabi' sevin-i sağır nam mezra'dan iki yüz onsekiz akçe yazar hisse-i tımar nısfı hububat maa' rüsûmun icmale virdirilmek tahriratlı kaydının cevabı der kenarda mastûr bulunmağın bu takdirdede bir muktezayı defter-i hâkânî salif-üz zikr nefsi-i ashabül kehf -üş şerife el mezbûrenin resmi bennak ve mücerredân ve an rüsûmâtı ve bac-ı bazarın muhasebe-i müteveccihatı ve karye-i nişanid ve karye-i sevin-i el mezbûrelerin mahsûlât ve müteveccihatları nefsi ve cami' ashabül kehf -üş şerife vakfı tarafından ve karye-i efsus el mezbûrenin dahi nısf hasilatı cami'-i ashabül kehf -üş şerife vakfı tarafından ve nısf-ı ahir hasilatı dede baba zaviyesi vakfı tarafından ve mezra'-i sevi-i sağır el mezbûrenin nısf mahsûlâtı ashabül kehf -üş şerife vakfı tarafından ve nısf-ı diger mahsûlât maa' rüsûmâtı kadimesi üzre mutasarrıfı tarafından ve karye-i kaya pınar el mezbûrenin mahsûlâtı ve karye-i aşık kilisan ve karye-i çoban pınarı ve karye-i kışlacık el mezbûrelerin dahi mahsûlât ve bâd-ı heva an müteveccihatı ve mezra'-i kaya ve mezra'-i sayakar çiflikât halkı ziraat ider ol mezbûrelerin dahi mahsûlât ve an müteveccihatları ve

Afşin Ashab-ı Kehf

yaylakha-i resul ve hacılı tahtında muharrer yaylak ağça hudud çukur pınar ve yaylak-ı inal ağaç hududunda mezbûr yaylak urgacık el mezbûrelerin dahi müteveccihatları ve çiftlik-i saruca eyne beyi el mezbûrenin anil galle hasılatı ve mezra'-i 'arab yurdu sevinlü zira'at ider ve mezra'-i ovacık ardıç el mezbûrelerin dahi mahsûlât ve an müteveccihatları ve an cema'at akça koyunlu ve an cema'at-ı saru baş tabi' ta'ife-i döngelölü ve yine an cema'at-ı cerid el mezbûr ve boynuyogunlu an hizmetkâran-ı makâm-ı hazret-i kehf-üş şerife el mezbûrelerin dahi ber mucib-i tashih-i rüsûmâtları ber minval-i muharrer kal'-a ve cami' ashabül kehf-üş şerife vakfı tarafından zabt olunmak iktiza eyledikçe iftihar-ül ibrahim edhem zide ulûvvühu ba'de-l arz emin muma ileyhın arzı mucibince divan-ı hümayûnumdan emr-i şerifim ısdârını bil fi'il baş defterdarım olan iftihar mir ali zide ulûvvühu bâ takrir-i ifade itmekle iltizamat hakkında kararkir olan nizâm-ı müstahsene şurûtu mucibince mer'aş eyaletinin defter-i iltizâmâtı lede't-tebli' vakfı mezbûr olunan iltizâmâta dahil olmadığı i'lam olunmuş olmakdan naşi bu makule eyalat ve elviye dahillerinde ka'in iltizâmâtları şimdiye kadar dahil-i defter olamayanların bundan böyle dahi vülât ve mutasarrıfın taraflarından zabt ve iltizamına ra'bet olunur ise yine sahibleri mahallerinde mevcut olduğu halde bedel-i sabıkları ve hasılatı gadriden ari olacak vechile tahkik ve yahud vakıf bir sene mutasarrıflarına zabt ve ta'yin ile kimesnenin hasılatının zahire ihracına i'tina olunarak ana göre bedel-i sabık i'tibarıyla kapu kethüdaları taraflarından zabt ve der uhde olunmak için keyfiyeti bâ tahrirât ve i'lam der sa'adetime inhâ olunmak ve taleb ra'bet olunmadığı suretde ashabı taraflarına zabt ve ta'sir itdirilüb canib-i ahirden hilaf-ı defter-i hâkânî bila sened vakı' olan müdahalenin ve vakı' hususına mübaderet kılınmak irade-i seniyyem muktezasından olmağla ber vech-i muharrer amel ve hareket eylemek babında.

Fi evasıt sa (Safer) sene 1250 (1834 Senesi Haziran ayı ortaları)